

تأثیر پدیده کوله‌بری بر گسترش قاچاق کالا در کشور (مطالعه موردی: نوار مرزی شهرستان بانه در کردستان)

پرویز منصورپور^۱

غلامرضا مهدوی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۹/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۱۵

مقدمه:

مناطق غرب کشور به دلیل شرایط ژئوپلیتیک و هم‌جواری با چند کشور در آماج پدیده قاچاق کالا و ارز قرار گرفته است. در این میان کوله بران غیر رسمی و گاه رسمی به دلایل مختلف از جمله دوری از مرکز، فقر اقتصادی و شرایط کوهستانی و سخت منطقه‌ای موجبات حمل کالا های قاچاق را فراهم می‌کنند در این بررسی، انتظار می‌رود که تاثیر پدیده کوله‌بری را بر گسترش قاچاق کالا در کشور و در شهرستان بانه به عنوان مطالعه ای موردی در ترازوی سنجش قرار دهیم. هدف کلی شناخت عوامل ایجاد و گسترش قاچاق کالا به شکل کوله‌بری به عنوان معضلی سیستمی در مرزهای غربی کشور است.

سؤال اصلی این تحقیق و فرضیه مبتنی بر آن، این است که قاچاق اعلام نمودن کوله‌بری در قوانین و مقررات می‌تواند به حل معضل کوله‌بری بیانجامد؟ که در مجموع سوالات و فرضیات ما در این مقاله به سوال اصلی پاسخ داده و سوالات دیگر را به مقالاتی آتی سپرده‌ایم.

این تحقیق به لحاظ هدف، توصیفی و از نوع کاربردی است و به لحاظ روش از تحقیقات پیمایشی تبعیت می‌کند. جامعه آماری این تحقیق، کوله‌بران استان کردستان ایران است. در این تحقیق از فرمول کوکران برای به دست آوردن حجم نمونه استفاده شده

۱. این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده است.

۲. عضو هیئت علمی موسسه غیر انتفاعی مولوی

است. لذا تعداد نمونه در این تحقیق ۱۵۰ نفر تعیین گردید که به صورت نمونه تصادفی انتخاب و پرسشنامه بین آنان پخش شد.

روش جمع آوری اطلاعات در گام نخست اسنادی و در گام دوم پیمایشی بوده که به صورت میدانی و از طریق ابزار پرسشنامه انجام شده است. روایی پرسشنامه با توجه به نظرات ۵ تن از خبرگان با تغییرات جزئی مورد تایید قرار گرفت. در آزمون پایایی پرسشنامه مذکور از آلفای کرونباخ به روش دو نیم‌سازی استفاده گردیده است. آلفای کرونباخ برای پرسشنامه برابر با ۰/۸۷۲ بوده و بدین‌وسیله مورد تایید قرار گرفته است.

در این تحقیق از تحلیل عاملی که یکی از روش‌های آماری چند متغیره و در واقع به عنوان یک مدل آزمون تئوری است، بهره گرفته شد به دنبال آن از مدل یابی معادلات ساختاری همچنین از مدل یابی معادلات ساختاری مبتنی بر روش کمترین مربعات جزئی (PLS)^۱ و در نهایت برای آزمون داده از آزمون نرمالیتی متغیرهای پیشگو در مدل از طریق نرم افزار Amos استفاده شد.

نتیجه آن که با توجه به آزمون‌های متعددی که صورت گرفت پاسخ به سوال و فرضیه کلی تحقیق منفی است زیرا از قوانین موجود کوله‌بری قاچاقچیان سوءاستفاده‌های بسیاری کرده و در نتیجه این تنها راه حل معضل کوله‌بری نمی تواند باشد.

کلید واژه‌ها:

قاچاق کالا، کوله‌بری، صنایع داخلی، تغییرات قیمت، معادلات ساختاری

۱- مقدمه:

امروزه قاچاق به عنوان یکی از معضلات ایران توانسته با اختصاص بخش عظیمی از اقتصاد کشور به خود، برنامه‌ریزی‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را با اختلال مواجه نماید. این پدیده که به تعبیر کارشناسان امر، اقتصاد خاکستری، اقتصاد سایه، اقتصاد زیرزمینی، اقتصاد غیررسمی نامیده می‌شود (احمدی، ۱۳۸۵). قاچاق کالا و ارز یکی از مواردی است که در حوزه مذکور نقش اساسی ایفا می‌کند. در این میان کوله‌بری یکی از

1. Partial Least Square

اجزاء این پدیده مذموم است که بسیاری از مرزنشینان محروم کشور را در بر گرفته است. این عامل معلول بیماری اقتصادی است که بر بسیاری از کشورهای توسعه نیافته از جمله ایران اسلامی مسلط گردیده و دامن پیر و جوان بیکار و متأسفانه حتی تحصیل کرده‌ها را گرفته است. ما در این مطالعه تحقیقاتی به جنبه‌های مختلف این مهم پرداخته‌ایم.

۲- بیان مسئله و اهمیت موضوع

امروزه موضوع تجارت آزاد و توجه به امر بازاریابی و جذب مشتری به عنوان یکی از عوامل موثر در رشد و توسعه اقتصادی کشورها برشمرده می‌شود. اما ای‌الت جهانی، همواره در معرض خطرهای آسیب‌های جدی قرار داشته و دارد. یکی از این تهدیدات موضوع پدیده قاچاق در کشور است.

پدیده قاچاق هر ساله آسیب‌های جدی به اقتصاد کشور وارد می‌کند. علاوه بر قاچاق، واردات قانونی کالاهای مصرفی غیرضروری، کالاهای لوکس و کالاهایی که تولید داخلی مشابه دارند، نیز معضلی است که در سال‌های اخیر به دلایل مختلف گریبان گیر کشور شده، باعث تضعیف تولیدات داخلی می‌شود. در تعریف قاچاق کالا و ارز در ماده ۱ این قانون که مصوب ۱۳۹۲ است، اینچنین آمده است: قاچاق کالا و ارز: هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد و براساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.

بر اساس تعریف سازمان جهانی گمرک، قاچاق^۱ تخلفی گمرکی است شامل جابه‌جایی کالا در طول مرز گمرکی به روش مخفیانه و به منظور فرار از نظارت گمرکی. این مسئله در کشور ما به دلیل شرایط خاص جغرافیایی و گستردگی مرزها برای ورود و خروج کالا و نیز نبود شرایط با ثبات در کشورهای همسایه، بسیار قابل توجه است ولی در زمینه کوله بری این موضوع به عنوان مصداقی از پدیده قاچاق در قوانین گمرکی به صراحت به آن اشاره نشده است.

یکی از تخلفات گمرکی که شامل جابه‌جایی کالا در طول نوار مرزهای کشور می‌شود

1. <https://hamilaw.ir/customs-violations/>

کوله بری است، کوله‌بری، به کردی کوله‌بر، اصطلاحی است که توسط مردم محلی مناطق کردنشین، به افرادی گفته می‌شود که برای کسب درآمد زندگی خود به حمل اجناسی بین دو طرف خط مرزی مبادرت می‌ورزند. این پدیده ناهنجار، بیشتر در استان‌های آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه و ایلام به کار گرفته شده است. متأسفانه برخورد با این پدیده - علاوه بر اینکه بیشتر وجهی اقتصادی دارد - دستخوش موضوعات سیاسی و اجتماعی گردیده در نتیجه امنیت مرزی کشور را نیز به مخاطره انداخته است.

محقق با اهلیت استان مرزی کرمانشاه و سابقه خدمت در مرزبانی نیروی انتظامی ج.ا.ا. و ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز ریاست جمهوری پایان‌نامه تحقیقی کارشناسی ارشد خود را به این موضوع مهم اقتصادی و سیاسی کشور معطوف داشته و با انتخاب موضوع فوق در نظر دارد به بررسی تاثیر پدیده کوله‌بری به صورت یک مطالعه موردی در شهر مرزی بانه در مرز غربی استان کردستان و هم مرز با کشور عراق، بپردازد. تلاش می‌شود با مفهوم شناسی این پدیده اختراع شده در کشور و شناخت عواملی که باعث ایجاد و گسترش قاچاق کالا، بدان شکل که مبتلا به مرزهای غربی کشور شده، همچنین مشکلات ناشی از کوله‌بری از منظر قوانین تجاری و بازرگانی، امور گمرکی و امور قضایی پرداخته و در نهایت، راهبردهایی به منظور حل این موضوع در مناطق مرزی کشور و کارگشایی مناسبی در مسیر تصویب قوانین و مقررات مؤثری توسط مراجع ذی‌صلاح کشوری گردد. اما در این جا این سؤال مهم ایجاد می‌شود که: آیا قاچاق اعلام نمودن کوله‌بری در قوانین و مقررات به حل معضل کوله‌بری می‌انجامد؟ در حالی که معضل اصلی، در واقع کولبران نبوده بلکه جریان‌ها و گروه‌های سازمان یافته‌ای هستند که عمدتاً از آن سوی مرز هدایت می‌وند و با قاچاق میلیاردها تومان به جیب زده‌اند. اصولاً کولبران به لحاظ تنگنای معیشتی و بیکاری مفرطی که در سراسر سرزمین مان و به ویژه در مرزهای توسعه نیافته، وجود دارد به این امر برای گذران زندگی روی می‌آورند. به عبارت دیگر کولبری معلول شرایط نامناسب اقتصادی است. حال آن که می‌بایست با علت‌العلل آن یعنی باندها و جریان‌های فاسد سازمان یافته مبارزه کرد و قوانین سخت و بازدارنده‌ای تصویب نمود در غیر این صورت این پدیده مذموم که با شرافت انسانی سازگاری ندارد همچنان وجودی تهدیدزا خواهد داشت. این تحقیق در واقع وظیفه واکاوی و چاره‌جویی برای این معضل است.

۳- سؤالات تحقیق:

این تحقیق در بردارنده سؤال، فرضیه‌ی اصلی و فرضیه فرعی است که ما تنها در این مقاله به بررسی سؤال اصلی مبتنی بر قاچاق اعلام نمودن کوله‌بری در قوانین و مقررات، به حل معضل کوله‌ری می‌تواند بینجامد؟ پرداخته‌ایم.

۴-اهداف:

هدف اصلی این تحقیق عبارتست از:

شناخت عوامل ایجاد و گسترش قاچاق کالا به شکل کوله‌بری به عنوان معضلی سیستمی در مرزهای غربی کشور.

۵- روش تحقیق:

این تحقیق از لحاظ هدف توصیفی و از نوع کاربردی است و به لحاظ روش از تحقیقات پیمایشی تبعیت می‌کند و بر مبنای داده‌ها و نتایج تحقیقات بنیادین علمی از طریق بررسی اسناد و منابع کتابخانه‌ای و در ادامه با تدوین پرسشنامه محقق شده و پیمایش علمی به دنبال دست آوردهایی است که به ارائه کاربست عملی به مسئولین حوزه‌ی مبارزه با قاچاق کالا و ارز و غیره کمک نماید.

۶- ادبیات تحقیق

۷- پیشینه تحقیق

۷-۱- مطالعات داخلی (پیشینه داخلی)

جان پرور و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان عوامل مؤثر بر استمرار کوله‌بری در روستاهای مرزی پاره با رویکرد سناریونگاری بیان نمودند که مناطق مرزی جزء مناطق حساس و شکننده‌ی هر کشوری محسوب می‌شوند که به دلیل شرایط منحصر

به‌فردی همچون دوری از مرکز و انزواگرایی با معضلاتی از جمله بیکاری، عدم اشتغال و عدم دسترسی به تأمین نیازهای اولیه روبه‌رو هستند. معضلات مرتبط با اقتصاد سبب شده است تا در مناطق غربی کشور، به‌ویژه در روستاهای مرزی پاوه، وضعیتی پدید آید که بخش زیادی از مردم در این منطقه برای برطرف کردن نیازهای اصلی زندگی خود به شغل کوله‌بری روی آورند. هدف از این مقاله بررسی عوامل مؤثر بر استمرار کوله‌بری در روستاهای مرزی پاوه است که با روش توصیفی-تحلیلی و بهره‌گیری از روش‌های سناریونویسی به این موضوع پرداخته شده است.

زارع شاه‌آبادی و محمدی (۱۳۹۹)، در تحقیقی با عنوان درک و فهم پدیده کوله‌بری در شهرستان بانه بیان نمودند که هدف این مطالعه، درک و تفسیر مردم از پدیده‌ی کوله‌بری در شهرستان بانه و رویکرد آن کیفی است. بر مبنای نتایج این پژوهش، پدیده‌ی کوله‌بری رفتاری پرمخاطره است و به‌منزله‌ی امری تاریخی و بسترمند، نتیجه‌ی واکنش‌ها و تعاملات کوله‌بران منطقه به فرصت‌ها و محدودیت‌های وضعیت جغرافیایی، معیشتی، اقتصادی و سیاسی است.

فرجی‌راد و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان شناسایی و تحلیل بسترهای نهادی قاچاق کالا به انجام رسانده است که نتایج حاصله از آن تحقیق حاکی از این است که: مسأله مهم‌تری که در ارتباط با قاچاق کالا وجود دارد، تعیین مسؤلیت متعدد برای برخی امور است. ماده ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، با عنوان «سامانه جامع تجارت» پیش‌بینی کرده که با همکاری دستگاه‌های مربوطه از جمله وزارت صنعت، معدن و تجارت، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و گمرک، مسؤلیت تهیه، اجرا و بهره‌برداری از این سامانه جامع و یکپارچه را دارند.

وطن‌پور، علیرضا (۱۳۹۰) تحقیقی با عنوان مباحث پایه‌ای و ریافت‌های مطالعاتی پیرامون قاچاق کالا به انجام رسانده است که نتایج حاصله از آن تحقیق حاکی از این است که: اثر اولیه قاچاق به خارج، هدر رفتن یارانه‌ها و نتیجه نهایی ورود آن به داخل، صدمه به اقتصاد ملی، ورشکستگی صنایع داخلی، بسامانی تولید، کاهش سرمایه‌گذاری مولد، خروج ارز، اخلال در سیاست‌های تجاری و مالی، تحلیل توان رقابتی، کاهش اشتغال و افزایش فقر و کاهش درآمدهای مالیاتی و گمرکی دولت است. پژوهشگران، جمشید، مداح، مجید (۱۳۹۲) تحقیقی با عنوان بررسی اقتصادی قاچاق در ایران به انجام رسانده است که

نتایج حاصله از آن تحقیق حاکی از این است که: ماهیت پنهان قاچاق، هرگونه اطلاع از آن را برای سیاست‌گذاران و محققان با اهمیت نموده است.

به طور کلی، مرور اجمالی در زمینه سازوکار مبارزه با قاچاق کالا نشان می‌دهد که، در برخی راهبردها و سیاست‌ها، هماهنگی در فعالیت‌ها و اقدام‌ها وجود ندارد و با توجه به این که هر کدام از سازمان‌های درگیر و مرتبط با قاچاق کالا عمدتاً به دنبال پیاده نمودن و به سرانجام رساندن اهداف و برنامه‌های خود هستند، بنابراین اصول اساسی و مشترک برگرفته از تعاریف قاچاق کالا در حال حاضر مبنای دقیق سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه قاچاق نیست؛ هرچند نسبت به سالهای قبل وضعیت بهتر شده است.

۲-۷- پدیده خارجی

تالاریکو و زامپارینی (۲۰۱۷) در تحقیقی با موضوع بررسی علل بروز قاچاق کالا در حمل و نقل و تجارت دریایی و بین‌المللی و نیز بررسی تأثیر شرایط جغرافیایی بر بروز این قاچاق در کشور ایتالیا طی دوره ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۴ به این نتیجه رسیدند که قاچاق کالا به مرور زمان و در شبکه تدارکات و لجستیک حمل و نقل دریایی این کشور شکل گرفته است.

نیکلاس و دراگون (۲۰۱۶) در تحقیقی با موضوع بررسی علل افزایش قاچاق مواد مخدر در سطوح بین‌المللی طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ به این نتیجه رسیدند که دلایل افزایش قاچاق بین‌المللی، افزایش میزان تولید مواد مخدر در مکزیک، کلمبیا و افغانستان است.

اشنایدر و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی با موضوع بررسی اندازه اقتصاد سایه‌ای در ۳۱ کشور اروپایی طی دوره زمانی ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۴ نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که اندازه اقتصاد سایه‌ای از ۲۰ درصد در سال ۲۰۰۳ به ۱۵/۷ درصد در سال ۲۰۱۴ کاهش یافته است. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که در سال ۲۰۱۴ بیشترین اندازه اقتصاد سایه‌ای در این مطالعه، مربوط به بلغارستان با ۳۱ درصد و کمترین مربوط به سوئد با ۶/۹ درصد است.

گیلسپی و مک‌براید (۲۰۱۳) در تحقیقی با موضوع بررسی راه‌کارهای مبارزه با قاچاق کالاهای چینی در بازارهای غیر رسمی مکزیک به این نتیجه رسیدند که یکی از راه‌های

مبارزه با قاچاق کالاهای چینی در بازارهای غیررسمی در مکزیک، تسهیل شرایط برای تولیدکنندگان داخلی است.

تامور (۲۰۱۰) در تحقیقی با موضوع بررسی علل قاچاق مهاجران به این نتیجه رسید که صادرات و یا واردات کالاهای ممنوعه و انحصاری مثل سوخت، نفت، گازوئیل، بنزین، اعضای بدن، دارو، ارز، اسلحه، خاویار و مشروبات الکلی را می‌توان از مصادیق قاچاق نامید. مطالعه چاگدیش باگواتی درباره واردات ترکیه از جمله مطالعات تجربی اولیه در زمینه قاچاق کالا است، در این مطالعه با مقایسه داده‌های واردات ترکیه از کشورهای دیگر با صادرات ثبت شده این کشورها به ترکیه پدیده کم‌نمایی این واردات را به عنوان تنها دلیل اختلاف معنی‌دار داده‌ها معرفی می‌نماید.

۸- مبانی نظری:

۱-۸- نظریه دورکیم و مرتون

"دورکیم" تشریح کرده است که در زمان‌های رکود ناگهانی اقتصادی و یا رشد سریع اقتصادی آشفتگی اجتماعی روی می‌دهد، همچنین بیان می‌دارد؛ بین اهداف و ارزش‌های اقتصادی و فرهنگی یک تعادل وجود دارد و وقتی این تعادل به هم بخورد نظم اجتماعی از بین می‌رود و همین عدم تعادل، علت اصلی جرم از جمله قاچاق خواهد بود. لذا می‌توان چنین برداشت کرد که: اگر در جامعه ارزش‌های مادی و نیازهای روزافزون به انواع کالاها گسترش یابد، اما درآمد افراد برای دستیابی به این کالاها کافی نباشد، فرد را به فعالیت‌های مجرمانه اقتصادی از جمله قاچاق سوق می‌دهد (Merton, ۲۰۰۳, Durkheim, ۲۰۰۵).

۲-۸- پارادایم برساختی - تفسیری

در پارادایم برساختی - تفسیری، انسان موجودی فعال، خلاق و معنا ساز تعریف می‌شود که پیوسته در حال ساخت و ساز و معنادار کردن زندگی اجتماعی و واقعیت‌های اجتماعی روزمره است. این رویکرد که بر اصالت انسان در برابر اصالت محیط تأکید دارد، بر این باور است که واقعیت‌ها در فرایند درک و تفسیر انسان‌ها و در خلال زندگی روزمره ساخته و

معنادار می‌وند. معانی تولیدشده به بستر وابسته‌اند و درون آن بستر، معنا می‌یابند؛ در این رهیافت، فاعل و مفعول شناختی یکی هستند و دانش در یک فرایند تعاملی، رابطه‌ای و جدلی تولید و بازتولید می‌شود. دانش تولیدشده در فرایند تعامل ارزیابی و بازاندیشی می‌شود و به‌منزلهٔ محصول تعاملی مشترک به توضیح، تشریح و تفهیم جهان اجتماعی سوژه‌ها کمک می‌کند. (محمدپور، ۱۳۸۹).

در نظریه‌های اخیر در مباحث جامعه‌شناسی، افراد کنشگران فعال و بازاندیشی قلمداد می‌شوند که ویژگی بازنگری در خود و در روابط پیرامونی خود را دارند. در اینگونه نظریه‌ای تلفیقی که ستیز عاملیت و ساختار از بین می‌رود، نظر متفکران بر این است که افراد، عاملیت‌های بازاندیش و تفسیرگرند که پاسخ‌های واکنشی صرف به محرک‌های پیرامون خود نشان نمی‌دهند (ریتزر، ۱۳۸۳) در این دیدگاه فرد قاچاقچی، کنشگری است که با لحاظ کردن وضعیت معیشتی خود، شرایط اقتصادی منطقه و موقعیت اکولوژیک و ژئوپولیتیک منطقه، به‌گونه‌ای بازاندیشانه عمل می‌کند و تا زمانی که وضعیت ساختی منطقه عوض نشود، این نوع کنش‌ها و به‌دنبال آن این نوع پدیده و مسائل (قاچاق) بازتولید خواهد شد. این است که کنش قاچاق از جانب یک کنشگر به نام قاچاقچی مستقل از موقعیت خاص حاکم بر آن کنشگر نیست. نوع برخورد و تعامل کنشگران با ساختارهای اجتماعی جاری در اطرافشان تماماً خلاقانه و عاقلانه نیست و فرد قاچاقچی به‌طور بازاندیشانه عمل نمی‌کند و در بعضی موارد، درک نادرستی از زندگی و بستر اجتماعی خود و جایگاهش دارد (قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۲).

۳-۸- دیدگاه توسعه‌ی نابرابر

بر طبق دیدگاه توسعهٔ نابرابر، علل آسیب‌ها و ناهنجاری‌های موجود در جامعه در ساختارهای جامعه ریشه دارد که بنیان این ساختارها بر مناسبات و روابط حاکم بر جامعه است. طبق این دیدگاه، در این مناسبات و روابط موجود، جامعه به دو قطب، کانون و پیرامون تقسیم می‌شود که قطب مرکزی یا کانون، با انحصار فن‌آورانه و کنترل مالی و رسانه‌ای، منابع را در اختیار خود قرار می‌دهد و از آن بهره‌مند می‌شود و پیرامون، از بسیاری منابع و امکانات موجود در جامعه بی‌بهره می‌شود. این اکثریت پیرامون ناشی از رشد نابرابر و تقسیم ناعادلانهٔ کار، روز به روز فقیرتر و محروم‌تر می‌شوند و این امر زمینه‌ساز بسیاری از کجروی‌ها و معضلات اجتماعی می‌شود؛ از جمله روی آوردن افراد

قطب پیرامون و محروم به سوی قاچاق تا بتوانند از راه درآمد آن نیازهای اقتصادی - اجتماعی خویش را فراهم کنند (ازکیا و راهنما، ۱۳۸۷).

۴-۸- منظر جامعه‌شناسی کارکردی

از نظر جامعه‌شناسی کارکردی، پدیده قاچاق یا کنش کوله بری را می‌توان به‌منزله کنش اجتماعی و انحراف از قانون درک کرد. مرتن، در نظریه فشار ساختاری خود اذعان می‌کند که جامعه، فرد را به کجرفتاری مجبور می‌کند. به بیان خود او، کجرفتاری حاصل فشارهای ساختاری - اجتماعی خاصی است که افراد را به کجرفتاری وا می‌دارد (Mer-ton, ۱۹۶۸). مرتن معتقد است انفکاک رؤیای برابری جامعه و موفقیت برای همه و نابرابری حقیقی در توزیع فرصت‌ها برای تحقق آن رؤیا ایجاد می‌شود؛ این نابرابری برای اعضای طبقه پایین و گروه‌های اقلیت بیشترین شدت را دارد. به عبارت دیگر، محرومیت در رسیدن به اهداف یا وسایل دستیابی به آن (نبود بسترهای توسعه، ضعف ساختارهای صنعت و کشاورزی در منطقه، بیکاری، فقر و ...) سبب ایجاد سرخوردگی و تعارض می‌شود و وقتی افراد جامعه به این اهداف، ضابطه‌ها و وسایل نهادی یا امکانات دست نمی‌یابند، تعهد آنها نسبت به جامعه سست و در نتیجه مجبور می‌شوند از راه قاچاق به هدفشان برسند (چمراسی، ۱۳۹۰).

۵-۸- نظریه کجرفتاری افراد

همچنین نظریه پردازان حوزه تضاد، به‌طور مشخص بر طبیعت استثمارگر سرمایه‌داری به‌منزله علت اصلی کجرفتاری افراد تأکید می‌کنند (Greenberg, ۱۹۸۱). این نظریه‌پردازان مدعی‌اند فرایند انباشت سرمایه و افزایش منافع سرمایه‌داری سبب بیکاری بخشی از اعضای طبقه محروم می‌شود که این بیکاری علت اصلی کجرفتاری است؛ یعنی سرمایه‌داران با استفاده فزاینده از ماشین‌آلات، اجبار کارگران به کار سریع‌تر و اضافه‌کاری بیشتر و انتقال صنایع به جاهایی که کارگر ارزان‌تر پیدا می‌شود و وارد کردن کارگر از کشورهای فقیر، منافع خود را بدون توجه به نتایج آن افزایش می‌دهند که این امر برخی از کارگران موجود را از کار بیکار و به تعبیر مارکس، به جمعیت مازاد حاشیه‌ای تبدیل می‌کند. ناتوانی این جمعیت بیکار در تأمین یک زندگی محترمانه، آنها را به کجرفتاری می‌کشاند. همچنین قرارگرفتن این جمعیت بیکار در حاشیه فرایندهای اقتصادی سبب

از دست دادن عزت نفس و ایجاد احساس ناتوانی و بیگانگی در آنان می‌شود که فشارهای زیادی را بر آنها تحمیل می‌کند (صدیق‌سروستانی، ۱۳۸۹).

۹- چارچوب نظری

مفهوم قاچاق کالا و عوامل مؤثر بر آن

از قاچاق کالا تعابیر و تعاریف، عددی شده است که در این تحقیق صرفاً به تعریف قانونی آن پرداخته ایم:

در ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا مصوب ۱۳۹۲ چنین آمده است: قاچاق کالا و ارز: هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد و براساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.

بر اساس گزارش‌های ارائه شده توسط ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و ارز به سه گروه تقسیم شده اند: پرداخته شده است.

۱- متغیرهای زمینه‌ای:

این متغیرها، عواملی هستند که بستر و شرایط وقوع فعل قاچاق را به صورت کلی تسهیل ساخته و به آن دامن می‌زنند. در واقع این‌ها متغیرهای بنیادی محسوب می‌گردند. این عوامل عبارتند از: ضعف تولیدات داخلی، ممنوعیت و محدودیت ورود و صدور برخی کالاها، ناکارآمدی سیستم کنترل مرزی، روزآمد نبودن سیستم گمرکی، فساد اداری، نبود کنترل بر نظام گردش پولی و مالی، ناکارآمدی قوانین و مقررات مرتبط با قاچاق کالا، نبود نظارت دقیق بر ناوگان حمل‌ونقل دریایی و خشکی، نابسامانی اسکله‌ها، تعدد گمرکات، توسعه یافتگی مناطق مرزی، نابسامانی سیاسی و اقتصادی برخی همسایگان، گستردگی مرزهای آبی و کوتاهی مسیر، بوروکراسی حاکم بر تجارت فرامرزی، ضعف در مبارزه نگی با قاچاق، کم توجهی نسبت به ارزش‌های اسلامی ضعف در آگاه‌سازی افراد جامعه.

۲- متغیرهای مؤثر بر رفتار قاچاقچیان اصلی (صادرکننده و واردکننده):

منظور از قاچاقچیان اصلی در اینجا، اقدام نندگان و افراد اصلی و رده اول قاچاق کالا هستند که با استفاده از سرمایه و امکانات خود تصمیم به واردکردن یا خارج کردن قاچاقی کالا می‌گیرند. متغیرهای معرفی شده در این بعد، عواملی هستند که بر تصمیم‌گیری‌ها و کنش یا فعل این دسته از قاچاقچیان برای واردکردن یا صادرکردن قاچاقی کالا تأثیر می‌گذارند، یعنی یا در آن‌ها انگیزه‌ی کافی برای انجام فعل قاچاق را ایجاد می‌کنند یا به‌طور مستقیم احتمال موفقیت و انجام فعل را ممکن می‌سازند. این متغیرها عبارتند از: میزان تعرفه، نرخ ارز، پایین بودن بودن ریسک قاچاق، سودآوری، سوء استفاده از امتیازات ویژه، پرداخت یارانه به برخی کالاها (یارانه کالاهای اساسی- یارانه صادراتی)، قانون‌گریزی، ضعف در قوانین و مقررات مبادلات مرزی

۳- متغیرهای مؤثر بر رفتار کارگران و عوامل قاچاقچیان:

این متغیرها به عواملی اشاره می‌کنند که فعل کارگران و عوامل قاچاقچیان اصلی یعنی فعل افراد رده دوم را که معمولاً شامل کارگران، باربران، کوله‌بران، افراد به‌اصطلاح چترباز، رانندگان، انبارداران، واسطه‌ها و..... می‌شوند، تحت تأثیر قرار می‌دهند. متغیرهای احصاء شده‌ی این بعد عبارتند از: فقر (مطلق و نسبی)، بیکاری، بی‌اطلاعی از قوانین و مقررات، برداشت از مفهوم قاچاق، پنداشت‌های مذهبی در جوامع مرزنشین، روابط خویشاوندی دو سوی مرز.

۴- متغیرهای مؤثر بر رفتار توزیع‌کنندگان کالاهای قاچاق:

در سطح سوم قاچاق کالا، توزیع‌کنندگان و عرضه‌نندگان قرار دارند. رفتار این افراد به‌عنوان خریدار، عمده فروش، خرده فروش و عرضه‌کننده‌ی کالا به مصرف‌نندگان نهایی، بخش مهمی از فعل کلی قاچاق کالا را تشکیل می‌دهد. در این بعد متغیرهایی مورد اشاره قرار می‌گیرند که انگیزه‌ی کافی برای بروز رفتار مرتبط با خرید و فروش کالاهای قاچاق را در میان توزیع‌کنندگان ایجاد می‌کنند، این عوامل عبارتند از: قانون‌گریزی، بی‌اطلاعی از قوانین و مقررات، سودآوری، عدم کنترل و نظارت بر نظام توزیع و قابلیت رهگیری کالاها، برداشت از مفهوم قاچاق

۵- متغیرهای مؤثر بر رفتار مصرف‌کنندگان کالاهای قاچاق:

در اینجا عواملی مطرح می‌شود که مصرف‌کنندگان نهایی به واسطه اثرپذیری از آن‌ها قاجاق را در سبد مصرفی خود قرار می‌دهند. به بیان دیگر تحت تاثیر این عوامل است که مصرف‌کنندگان نهایی به سمت کالاهای قاچاق رفته و با رفتار مصرفی خود انگیزه‌ی کافی برای بروز فعل قاچاق در میان قاچاقچیان ایجاد می‌نند. به هرصورت تصمیم‌گیرندگان افراد هستند. این متغیرها عبارتند از: قیمت نسبی کالاها کیفیت کالاها، ارزش‌های مصرفی، هنجارهای مصرفی، تبلیغات رسانه‌ای، ضعف ملی‌گرایی مصرفی، عدم اطلاع‌رسانی در مورد قاچاق کالا

۱۰- کوله بری

موضوع اشتغال و دست‌یابی افراد به شغل مد نظر از اساسی‌ترین نیازهای جامعه محسوب می‌شود. بیکاری همیشه به منزله پدیده مخرب اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مطرح و رفع آن از جمله دغدغه‌های برنامه‌ریزان بوده است (ریگی، ۱۳۹۶). نواحی مرزی کردستان طی سال‌های اخیر شاهد به وجود آمدن پدیده جدیدی به نام کوله بری بوده‌اند که یکی از مشاغل کاذب و خطرناک کشور است. در مناطق کردنشین، کوله بری به افرادی گفته می‌شود که برای کسب درآمد، اقدام به حمل اجناسی بر پشت خود بین دو طرف خط مرزی و با دریافت دستمزد ناچیز می‌نند. شهرستان بانه یکی از مناطق محروم مرزی استان کردستان است که پدیده‌ی کوله بری در آن به‌وفور دیده می‌شود. فرصت‌های شغلی در این شهر بسیار محدود است. با وجود اینکه پدیده بیکاری به‌وعی ایران‌شمول است، شواهد آماری موجود بیان می‌کنند که در استان ای کردنشین کشور، حجم بیکاری بالاست و به‌دنبال آن شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی نیز وضعیت چندان مناسبی ندارند (خالدی، ۱۳۹۶). مردم این منطقه برای گریز از بیکاری و از روی اجبار و استیصال و نیز لزوم تأمین نیازهای زیستی خود و خانواده‌شان به کوله بری مبادرت می‌ورزند. کوله بری به دو صورت رسمی و غیررسمی (قاچاق) وجود دارد. در کوله بری رسمی حمل کالا در بازارچه‌ها و به‌وسیله کارت تردد و در مسیرهای مشخص شده انجام می‌گیرد؛ ولی در کوله بری غیررسمی حمل کالا به‌صورت قاچاق و از مسیرهای صعب‌العبور و ممنوع انجام می‌شود. اصطلاح اشتغال غیررسمی مفهوم مبهمی است و ارائه تعریف دقیقی از آن کار دشواری است. در یک تعریف عمومی، مشاغل غیررسمی به طیف گسترده‌ای از مشاغل

موقت یا زیرزمینی ایجاد شده در نواحی شهری کشورهای در حال توسعه اطلاق می‌شود. شهرهای مرزی به دلیل موقعیت خود و همسایگی با مرزها همواره پتانسیل قاچاق کالا و تشکیل مشاغل غیررسمی را دارند. این نواحی به دلیل فاصله از مرکز کشور کمتر توسعه می‌یابند و همواره با مشکل کمبود مشاغل همراه‌اند. شهر مرزی بانه نیز به دلیل موقعیت مرزی و توان بالقوه خود در تشکیل مشاغل غیررسمی، اکنون به یکی از مراکز تمرکز اشتغال غیررسمی در ایران به دلیل تعداد زیاد کوله بران مرزی تبدیل شده است. براساس تعاریف ذکر شده و به پشتوانه نظری، کوله بری جزء مشاغلی است که ویژگی‌هایی چون خدماتی، خود اشتغالی، کاربر بودن، کوچک‌مقیاس بودن، ورود آسان، مالکیت فردی و خانوادگی و ... و نیز تمامی شاخصه‌های اشتغال غیررسمی را به لحاظ اقتصادی دارد و با توجه به ساختار اقتصادی مکانی و وجود نداشتن توسعه‌یافتگی مکانی و نبود قدرت جذب نیروی کار در صنایع یا مشاغل جایگزین شکل می‌گیرد. (دلپسند و همکاران، ۱۳۹۷).

استان کردستان نیز از جمله جوامع توسعه‌نیافته محسوب می‌شود و با وجود اینکه عناصر نوسازی و مدرنیته به جامعه در تمامی ارکان و عناصر آن وارد و تفکیک‌پذیری نهادهای مختلف در جامعه مانند جوامع پیشرفته انجام شده است، چنان دچار ناهماهنگی، تطبیق و ادغام نداشتن است که وضعیت آشفته و پریشانی دارد. مشکلات اساسی استان ناشی از توسعه‌نیافتگی است. مشکلاتی که در تمامی حوزه‌ها در جامعه گرفتار آن هستیم از جمله بیکاری شدید جوانان استان، فقر، مهاجرت گسترده و ... در واقع، نوعی بحران هویت را ایجاد کرده است. ازسویی، با تفکیک‌پذیری‌های انجام‌شده، مسئولیت بسیاری از جنبه‌های زندگی مردم به عهده جامعه و نهادهای مختلف است. همچنین تبعیض‌ها و دست نیافتن‌هایی وجود دارند که نارضایتی را در جامعه رواج می‌دهند و روزبه‌روز افزایش می‌یابند؛ برای مثال، درباره‌ی مشکلات حوزه‌ی اجتماعی می‌توان به روستاییانی اشاره کرد که دیگر قادر به ادامه‌ی زندگی و گذراندن معیشت خویش از راه کشاورزی نیستند و برای تأمین رفاه و درآمد کافی، راهی شهرستان‌های اطراف می‌شوند؛ اما زمانی که این مسئولیت جامعه به درستی انجام نمی‌شود و جایی برای این مهاجران تازه وارد نیست، به جمع بیکاران اضافه می‌شوند و کوله‌باری از مشکلات را به بار می‌آورند. اینان یا به شغل‌های کاذب روی می‌آورند و یا به راه‌های دیگری برای امرار معاش دست می‌زنند و چون مکانی برای سکونت ندارند و در جامعه برنامه‌ای برای پذیرش و ادغام این جمعیت

صورت نگرفته است، به ساختن سکونتگاه‌های غیررسمی متوسل می‌شوند و مشکلاتی را با خود به وجود می‌آورند. در کردستان کم نیستند مکان‌هایی که به این صورت شکل گرفته‌اند و روزبه‌روز به تعدادشان افزوده می‌شود؛ مناطقی که معضلات و ناهماهنگی‌های فراوانی را به بار می‌آورند. موضوع دیگری که در این حوزه می‌توان بیان کرد، نهادهای کار و امور اجتماعی‌اند که مسئولیت‌گزینش و تأمین شغل افراد را بر عهده دارند و اساساً این سازمان‌ها باید به منزله ساختاری اجتماعی نوعی هماهنگی را ایجاد کنند که مانع به وجود آمدن آشفتگی در جامعه شود و با نهادهای دیگر پیوند داشته باشد؛ اما امر اشتغال به‌شدت دچار بحران است و هر کدام از ساختارهای جامعه این مسئولیت‌ها را به عهده دیگری واگذار می‌کند؛ در حالی که اگر بین همین نهادهای سازمان کار و امور اجتماعی و دیگر ساختارهای جامعه هماهنگی و یوند مسالمت‌آمیزی وجود داشته باشد، می‌توانند با ایجاد سرمایه از طرح‌های بی‌شمار اشتغال‌زایی به ایجاد شغل و ممانعت از آمار بالای بیکاری بپردازند یا با هماهنگی دو ساختار تمایز یافته مسکن و امور اجتماعی، با اسکان و توانمندسازی ساکنان حاشیه‌ای شهرها از ازدیاد سکونتگاه‌ها و مشاغل غیررسمی بکاهند (مردوخی و ساعی‌ارسی، ۱۳۹۷).

قاچاق کالا و کوله‌بری

در حال حاضر کوله‌بران مناطق مرزی کشور که در بین آن‌ها زنان، کودکان و سالمندان هم مشاهده می‌شوند، به دو دسته کوله‌بران قانونی و غیرقانونی تقسیم می‌وند. دسته اول دارای کارت کوله‌بری بوده و مجاز هستند تا سقف مشخصی (دو و نیم میلیون تومان در روز) مبادرت به واردات یا صادرات کالا کنند. این گروه از کوله‌بران باید قوانین را رعایت کرده و از واردات کالاهایی که ممنوع شده خودداری ورزند.

در همین رابطه نیز ۲۵ بازارچه مرزی در استان‌های آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه، و سیستان و بلوچستان، فعالیت داشته و به کوله‌بران قانونی خدمات لازم را ارائه می‌دهند و بیش از ۴۰ هزار کارت کوله‌بری نیز برای مرزنیسان این استان‌ها صادر شده است.

دسته دوم کوله‌برانی هستند که از سوی قاچاقچیان سازمان‌یافته اجیر شده و کالاهای غیرمجاز و ممنوعه همچون مشروبات الکلی و سلاح را به مرزهای کشور وارد می‌کنند. درآمد حاصل از قاچاق این کالاها بیشتر بوده و بنابراین دستمزد بیشتری عاید کوله‌بران

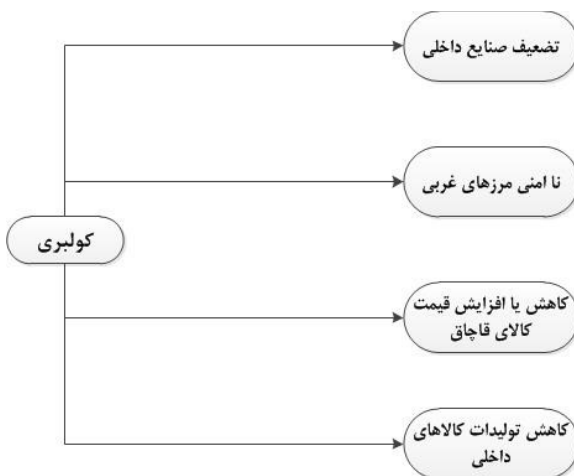
می‌گردد و دلیل روی آوردن آن‌ها به این حوزه نیز همین است. در این میان، به خصوص قاچاق مشروبات الکلی درآمد زیادی برای آن‌ها دارد. به طور متوسط هر کدام از این افراد روزانه درآمدی بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ هزار تومان دارند. مشروبات الکلی، سلاح و مهمات، پارچه، البسه، گیرنده ماهواره، لوازم آرایشی و بهداشتی، تلفن همراه، ماشین لباسشویی، چای، برنج و سیگار اصلی‌ترین اقلام قاچاق هستند.

از جمله دلایلی که موجب می‌شود کوله‌بران قانونی در مسیر غیرقانونی گام بردارند عبارتند از: عدم صرفه‌بازاری کالاهای مجاز، درآمد کم کوله‌بری کالاهای مجاز، تغییر مکرر قوانین و مقررات که بعضاً به تعطیلی فرایندهای قانونی می‌انجامد، فساد مالی در بازارچه‌های مرزی و استفاده از رانت توسط افراد سودجو،

مخاطرات جانی پیش‌روی کوله‌بران در این راه نیز شامل موارد زیر می‌شود: هدف قرار گرفتن از سوی نیروهای مرزبانی، رفتن در میدان‌های به‌جامانده مین از دوران جنگ تحمیلی، کشته و زخمی شدن به واسطه حوادث طبیعی (سقوط از کوه، سقوط بهمن، جریان رودخانه و...)، ابتلا به بیماری‌های ریوی، تنفسی و مفاصل در نتیجه حضور در سرمای سرد و حمل بار زیاد.

۱۱- مدل نظری تحقیق:

با توجه به آنچه در ادبیات تحقیق (پیشینه‌ها و دیدگاه‌ها و نظریات بیان شد، مدل مفهومی زیر ترسیم شده است که در این مقاله بخش اصلی آن مورد استفاده قرار گرفته است.

۱۲- روش کلی تحقیق:

در حالت کلی این تحقیق از نوع توصیفی- کاربردی بوده و به لحاظ روش پیمایشی قلمداد می‌شود. روش جمع‌آوری اطلاعات در گام نخست اسنادی و در گام دوم پیمایشی بوده که به صورت میدانی و از طریق ابزار پرسشنامه به منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات موردنظر، استفاده شد. پرسشنامه شامل دو بخش است. بخش اول پرسشنامه مربوط به مشخصات عمومی نمونه ای پژوهش و شامل مواردی همچون سن، میزان تحصیلات، سابقه کار، در نمونه‌های پژوهش است و بخش دوم مرتبط با ابعاد پیامدها است و بر اساس طیف لیکرت طراحی شده است.

۱۳- روایی و پایایی پرسشنامه‌ها:

در طراحی پرسشنامه دقت لازم به عمل آمد تا سؤالات از سادگی و وضوح کافی برخوردار باشند. تا روایی آن‌ها تایید گردد که با توجه به نظرات ۵ تن از خبرگان روایی پرسشنامه با تغییرات جزئی مورد تایید قرار گرفت. برای تبدیل متغیرها از حالت کیفی یعنی آنچه در سؤالات مطرح می‌شود، به حالت کمی در این تحقیق از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. جهت تعیین پایایی پرسشنامه تحقیق از آلفای کرونباخ به روش دو نیم سازی استفاده گردیده است. با توجه به مقادیر بدست آمده برای ضریب آلفای کرونباخ به تفکیک عوامل پنهان و کل پرسشنامه حل مسئله اجتماعی، ملاحظه می‌شود که تمامی ضرایب بدست آمده بزرگتر از ۰,۷ می‌باشند لذا پایایی پرسشنامه مذکور مورد تایید قرار می‌گیرد. از طرفی ممکن است سؤالات با یکدیگر همبستگی کمی داشته باشند آلفای کرونباخ برای پرسشنامه برابر با ۰/۸۷۲ می‌باشد.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.872	13

جرج و مالری^۱ (۲۰۰۳) بر اساس یک قاعده سر انگشتی مقادیر آلفای کرونباخ را در پنج دسته زیر طبقه‌بندی می‌کنند. بنابراین طبق جدول مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹

1. George and Mallery

نشان دهنده پایایی خوب پرسشنامه است.

عالی	≥	۹۰٪
خوب	≥	۸۰٪
قابل قبول	≥	۷۰٪
قابل تردید و سوال برانگیز	≥	۶۰٪
ضعیف	≥	۵۰٪
غیر قابل قبول	≥	۴۰٪

۱۴- جامعه آماری و حجم نمونه:

جامعه آماری این تحقیق کارکنان دولتی استان کردستان بوده است.

در این تحقیق از فرمول کوکران برای به دست آوردن حجم نمونه استفاده شده است.

به عبارت دیگر حجم نمونه از فرمول زیر برآورد می شود:

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

لذا تعداد نمونه در این تحقیق ۱۵۰ نفر تعیین گردید که بایستی پرسشنامه

به صورت تصادفی بین ۱۵۰ نفر پخش شود.

لذا تعداد نمونه در این تحقیق ۱۵۰ نفر تعیین گردید که بایستی پرسشنامه به صورت

تصادفی بین ۱۵۰ نفر پخش شود.

۱۵- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تحلیل عاملی اکتشافی

در این تحقیق از تحلیل عاملی که یکی از روش های آماری چند متغیره است استفاده

شد و به دنبال آن از تحلیل عاملی تأییدی که در واقع یک مدل آزمون تئوری است، بهره

گرفته شد به دنبال آن از مدل یابی معادلات ساختاری همچنین از مدل یابی معادلات

ساختاری مبتنی بر روش کمترین مربعات جزئی (PLS)^۱ و در نهایت برای آزمون داده از آزمون نرمالیتی متغیرهای پیشگو در مدل از طریق نرم افزار Amos استفاده شد که نتایج نهایی در یافته های تحقیق منعکس است.

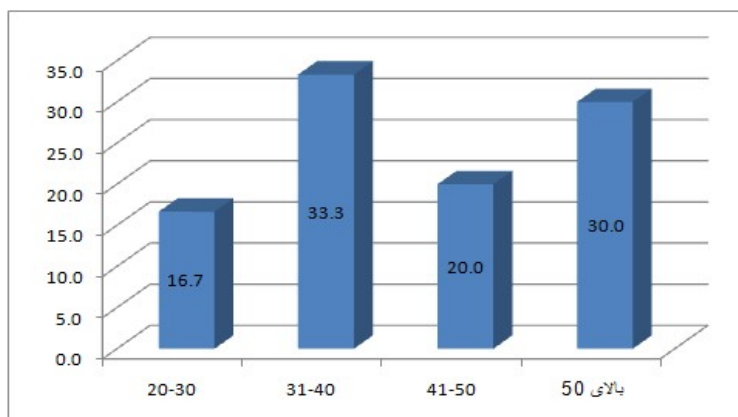
در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل آماری توصیفی و تحلیل آماری استنباطی استفاده شد. جهت بررسی و توصیف ویژگیهای عمومی پاسخ‌دهندگان، از آمار توصیفی و برای شناسایی و سنجش عوامل فهرست شده از آمار استنباطی استفاده گردید. برای بررسی نظرات کارکنان دولتی استان کردستان در خصوص کولبری و اثرات آن بر کشور، ابتدا سیمای پاسخگویان ارائه شده و سپس جداول فراوانی برای هر یک از گویه‌ی پرسشنامه به تفکیک عوامل پنهان پرداخته شده است. در باره مدل مفهومی از طریق روش معادلات ساختاری برازش اقدام و نتایج بدست آمده مورد ارزیابی قرار گرفته است. برای تحلیل نتایج از دو نرم افزار SPSS و Amos استفاده شده است.

۱۶- سیمای پاسخگویان

۱۶-۱- طبقه سنی

بر اساس جدول زیر حدود ۳۰ درصد از پاسخگویان دارای سن بالای ۵۰ سال بوده‌اند، ۳۳ درصد از پاسخگویان در طبقه سنی بین ۳۱ تا ۴۰ سال بوده‌اند، حدود ۱۷ درصد در طبقه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال و ۲۰ درصد نیز در طبقه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال بوده‌اند.

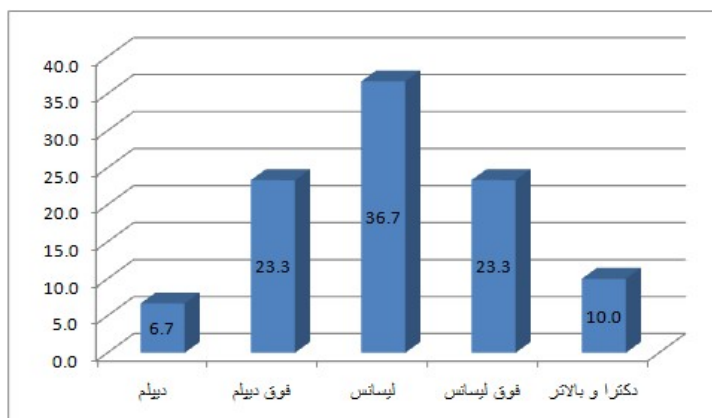
گروه سنی	فراوانی	درصد فراوانی
۲۰-۳۰	۲۵	۱۶.۷
۳۱-۴۰	۵۰	۳۳.۳
۴۱-۵۰	۳۰	۲۰.۰
بالای ۵۰	۴۵	۳۰.۰
جمع کل	۱۵۰	۱۰۰

۲-۱۶- میزان تحصیلات

بر اساس جدول زیر ملاحظه می‌شود که ۳۳ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و بالاتر)، حدود ۳۷ درصد دارای مدرک لیسانس و حدود ۲۳ درصد نیز دارای مدرک فوق دیپلم می‌باشند.

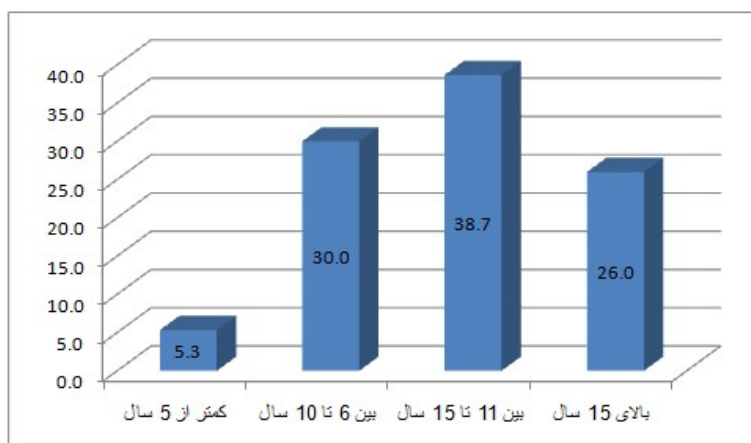
میزان تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
دیپلم	۱۰	۶.۷
فوق دیپلم	۳۵	۲۳.۳
لیسانس	۵۵	۳۶.۷
فوق لیسانس	۳۵	۲۳.۳
دکتر و بالاتر	۱۵	۱۰.۰
جمع کل	۱۵۰	۱۰۰

۳-۱۶- سابقه کار

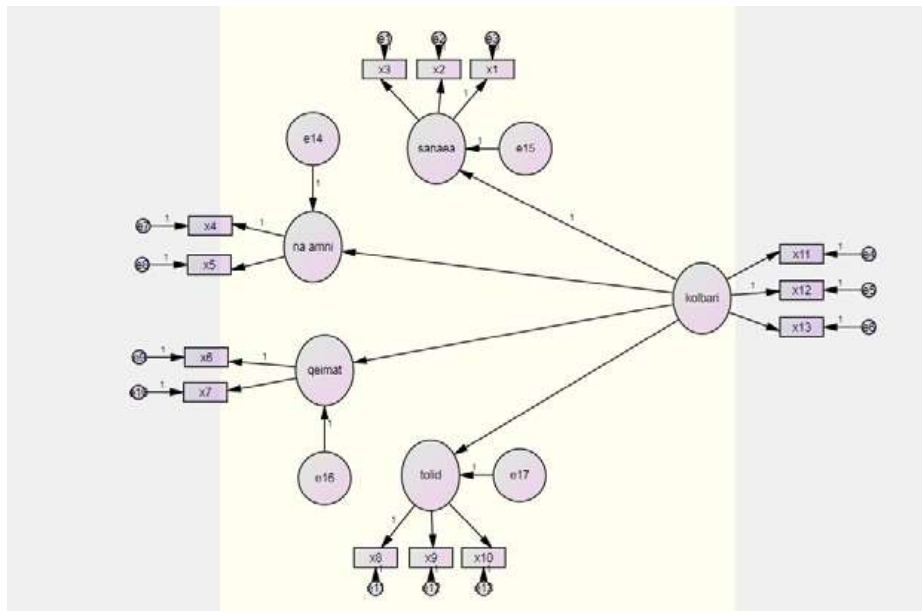
جدول زیر نشان می‌دهد حدود ۳۸ درصد از پاسخگویان دارای سابقه بین ۱۱ تا ۱۵ سال، ۲۶ درصد از پاسخگویان دارای سابقه بالای ۱۵ سال، ۳۰ درصد از پاسخگویان دارای سابقه بین ۶ تا ۱۰ سال و حدود ۵ درصد نیز دارای سابقه کمتر از ۵ سال می‌باشند.

سابقه کار	فراوانی	درصد فراوانی
کمتر از ۵ سال	۸	۵.۳
بین ۶ تا ۱۰ سال	۴۵	۳۰.۰
بین ۱۱ تا ۱۵ سال	۵۸	۳۸.۷
بالای ۱۵ سال	۳۹	۲۶.۰
جمع کل	۱۵۰	۱۰۰

۱۷- یافته‌های تحقیق

به منظور بررسی یافته‌های تحقیق بر اساس مدل مفهومی تحقیق و داده‌های جمع آوری شده، مدل مفهومی را در نرم افزار مربوطه به صورت زیر ترسیم می‌کنیم.

برای ارزیابی نرمال بودن گویه‌ها از ویژگی‌های چولگی و کشیدگی استفاده شده است. در این جدول برای هر یک از گویه‌های مشاهده شده به معنای تقارن یا کشیدگی آن گویه در مقایسه با یک توزیع نرمال است. نسبت‌های بحرانی که از تقسیم مقدار چولگی و کشیدگی بر خطای معیار آن‌ها حاصل می‌شود قابل مقایسه با مقدار $2/58$ هستند. قدر مطلق ای بزرگتر از این مقدار برای نسبت‌های بحرانی چولگی یا کشیدگی می‌تواند به عنوان تفاوت معنی‌دار توزیع گویه مشاهده شده با توزیع نرمال تفسیر شود. لذا بر اساس جدول ملاحظه می‌شود که برخی از گویه‌ها تفاوت معنی داری با توزیع نرمال دارند.

همچنین مقدار بدست آمده برای ضریب ماردیا و قدر مطلق نسبت بحرانی آن در مقایسه با مقدار $2/58$ نشانه نقض فرض نرمال بودن مشاهدات را دارد.

به منظور بررسی داده ای پرت (دور افتاده) از فاصله ماهالانویس که بری تک‌تک مشاهدات نمونه محاسبه می‌شود، استفاده شد

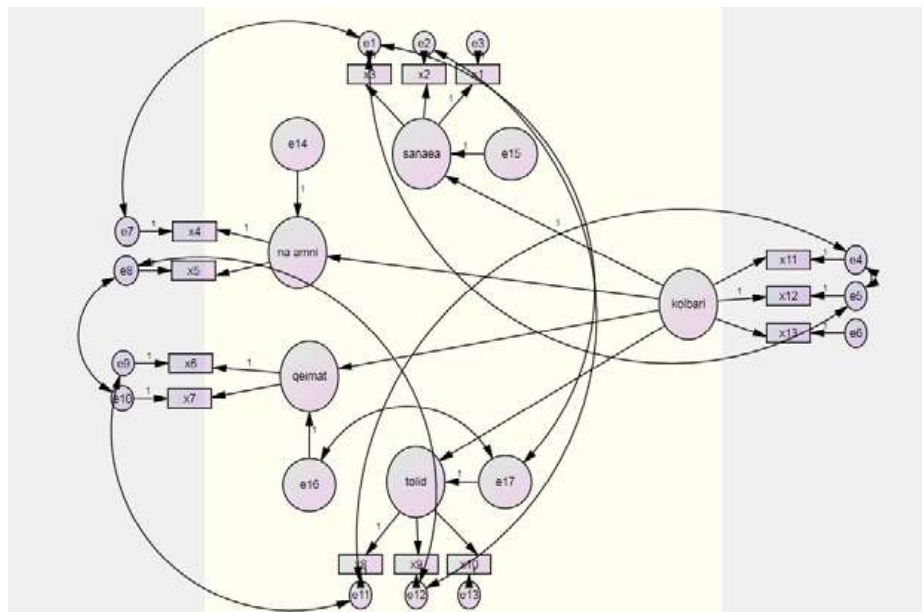
برای "مشخص بودن مدل" دارا بودن دو شرط به نام‌های "شرط رتبه" و "شرط مرتبه"

ضرورت دارد. مدل پیشنهادی شرط رتبه را دارا می‌باشد زیرا درجه آزادی مدل باید صفر یا مثبت باشد که در مدل مذکور با توجه به خروجی زیر عدد ۶۲ است. و تعداد عناصر غیر زاید ماتریس واریانس کوواریانس متغیرهای مشاهده شده، ۹۱ عدد است.

Computation of degrees of freedom (Default model)

Number of distinct sample moments:	۹۱
Number of distinct parameters to be estimated:	۲۹
Degrees of freedom (۹۱ - ۲۹):	۶۲

مدل نهایی به دست آمده به شکل زیر است که در این مقاله نیز از آن بهره گرفته شده است.

۱۸-سنجش سوال ها و فرضیه‌های تحقیق

کوله‌بری به میزان ۰/۹۱۵ تأثیر مستقیم و معنی داری بر روی تزییع صنایع داخلی دارد به عبارت دیگر در صورتیکه کوله بری و تزییع صنایع داخلی کمی سازی شود، به ازای یک واحد تغییر در کوله بری، تزییع صنایع داخلی به اندازه ۰/۹۱۵ تغییر می‌کند. شاخص ی تطبیقی مدل در جدول زیر نشان داده شده است. دکر این نکته لازم است که این شاخص‌ها اگر مقادیر بالای ۰/۹ داشته باشند نشان از قابل قبول بودن مدل

را دارند. بر این اساس می‌توان گفت شاخص برآزش افزایشی (IFI)، شاخص برآزش توکر- لویس (TLI) و شاخص برآزش تطبیقی (CFI) همچنین سایر شاخص‌ها حاکی از قابل قبول بودن مدل هستند.

در پاسخ به ۵ سؤال و فرضیه تحقیق نتایج حاصله در جدول زیر برآورد شده است:

گویه‌ها		مقدار برآورد شده	
تضییع صنایع داخلی	<---	کولبری	۰.۹۱۵
ناامنی مرزهای غربی	<---	کولبری	۰.۹۸۹
تغییرات قیمت کالای قاچاق	<---	کولبری	۰.۶۲۸
تولید کالای داخلی	<---	کولبری	۰.۶۵۷

بنابر این در فرضیه اصلی تحقیق، قاچاق بودن کوله بری درقوانین و مقررات گمرگی ایران به حل معضل کوله بری منجر نخواهد شد.

بر اساس تصویب‌نامه هیأت دولت آیین اماندهی مبادله در بازارچه‌های غیررسمی موقت مرزی-۱۳۹۶ سقف معافیت برای کوله بران استان‌های کردستان، سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی و کرمانشاه معادل ۹۰۰ میلیارد تومان بوده که از طریق بازارچه‌های موقت مرزی می‌تواند بر اساس ماده ۹ تصویب‌نامه فوق، کالاهای مجاز برای واردات توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت با حضور نماینده ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز هر ساله ابلاغ خواهد گردید.

بر این اساس موارد فوق‌الذکر، واردات کالا به میزان بالاتر از ۹۰۰ میلیارد تومان به مثابه سوءاستفاده تلقی شده و تحت عنوان قاچاق می‌باشد. لذا واردات تا سقف ۹۰۰ میلیارد تومان به شرط استفاده در استان قاچاق نمی‌باشد. اما موضوعی که وجود دارد بدلیل وجود مشکلات معیشتی در نقاط مرزی کشور، و نیاز بالای مرزنشینان، همه ساله سواستفاده از این تصویب‌نامه توسط سودجویان و قاچاقچیان که مرزنشینان را به نوعی استخدام می‌کنند، صورت می‌پذیرد. برای حل این معضل نیاز است تا مشکلات معیشتی حل شود.

این تحقیق دارای فرضیه‌های چندگانه‌ای است که ما در این مقاله صرفاً به فرضیه کلی آن پرداخته‌ایم.

۱۹- راهکارهای مبارزه و برخورد با معضل قاچاق کالا

حاصل مطالعات نظری نشان می‌دهد که راهبردها و راهکارها در ابعاد مختلف تأثیر داشته‌اند بدین سبب به هریک از آنان پرداخته شده است.

۱۹-۱- راهکارهای اقتصادی

نگاه انتزاعی و مجرمانه به قاچاق و جدال پلیسی برای درمان ریشه‌ای آن به تنهایی کافی نیست و اراده ملی و تلاش مشترک همه اجزا و ارکان نظام را می‌طلبد و لزوم استفاده از رویکردهای واقع‌گرایانه اقتصادی را گوشزد می‌کند. از این رهگذر امنیت اقتصادی پایداری و قوام بیشتری پیدا می‌کند. چرا که قاچاق کالا تهدیدی است که بیشتر به امنیت اقتصادی توجه دارد. (وطن پور، ۱۳۸۷)

به این ترتیب مهم‌ترین راهکارهای اقتصادی برای مقابله با این معضل بدین سان ارائه می‌شود: حمایت از تولیدات داخلی و ارتقا کیفیت آنها، آزاد سازی اقتصادی و رفع محدودیت های تجارت خارجی، اصلاح سیستم اعطای یارانه، شناسنامه دار کردن کالاها، خصوصی سازی و آزاد سازی اقتصاد داخلی، برقراری تعرفه ها و عوارض گمرکی هدفمند، محدود و متناسب، هماهنگ سازی مقررات، ایجاد اشتغال بویژه در مناطق مرزی،

۱۹-۲- راه کارهای فرهنگی، اجتماعی و علمی

در پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا مواردی به عنوان راهکار بدین شرح ارائه می‌گردد: تحول در فرهنگ مصرف داخلی به سمت تولیدات داخلی، همگانی و مردمی نمودن فرهنگ مبارزه با قاچاق، اطلاع رسانی درباره مبانی فقهی و شرعی قاچاق کالا، انجام کار پژوهشی و علمی پیرامون موضوعات مربوط به قاچاق و استفاده از نتایج آنها در مبارزه با این معضل، رفع موانع بوروکراسی و کاغذبازی طویل، فرهنگ‌سازی و رشد سطح آگاهی ها، باورها و نگرش‌های اجتماعی در مواجهه با پدیده قاچاق، دوری از تجملات برای تغییر الگوی مصرف و جایگزین نمودن فرهنگ مصرفی معقول، جلوگیری از تبلیغ کالاهای خارجی در رسانه‌ها استفاده از دیدگاه ها و نظرات اساتید و نخبگان علمی و دانشگاهی کشور در پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا

۳-۱۹- راه کارهای سیاسی، نظارتی، انتظامی

به لحاظ سیاسی، امنیتی، انتظامی و نظارتی نیز راهکارهایی را بدین جهت میتوان ارائه کرد: گسترش روابط با همسایگان در مبارزه با قاچاق، بالا بردن ریسک قاچاق کالا، طرح های نظارت بر ترانزیت، نظارت بر فعالیت های مناطق آزاد تجاری و بازارچه های مرزی، تدوین قوانین کارآمد و محکم و پر کردن خلاءهای قانونی. بهره گیری از تجهیزات مدرن و کافی برای کنترل مرزها، شناسایی و محو باندهای کلان قاچاق، نظارت و بازرسی دقیق نیروهای انتظامی و اطلاعاتی در مناطق مرزی، پشتیبانی و نظارت اطلاعاتی و امنیتی از مأموران دولتی و انتظامی و جلوگیری از عبور قاچاقچیان از آنان، توجه به مکانیزه و الکترونیکی شدن گمرکات، سیاست گذاری، برنامه ریزی، نظارت و هماهنگی بین دستگاه های مبارزه کننده.

۲۰- پیشنهاد های اجرایی

- شناسایی مشکلات معیشتی کردستان، سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی و کرمانشاه
- بروزرسانی تصویب نامه هیئت دولت با نگاه ویژه به مشکلات استان های مشمول کوله ببری در کشور
- تصمیم گیری در خصوص به رسمیت شناختن کوله ببری به عنوان یک شغل برای مرزنشینان
- بررسی راهکارهای اجرایی برای ایجاد شغل در استان های مشمول کوله ببری در کشور

منابع فارسی

- ۱- ازکیا، م. و راهنما، ی. (۱۳۸۷). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر قاچاق سوخت؛ مطالعه موردی: باغ شایگان مهاباد»، پژوهش‌نامه علوم اجتماعی، س ۲، ش ۲، ص ۳۵-۴۸.
- ۲- اخباری، محمد؛ اخباری، مهدیه؛ آقابابایی، رضا (۱۳۸۹). کاربرد رویکرد منطق فازی در مدل سازی تجارت قانونی در ایران. فصلنامه اقتصاد مقداری، دوره ۷، شماره ۴، صص ۱۴۹-۱۱۷.
- ۳- احمدی، عبدالله. (۱۳۸۵). جرم قاچاق یا آنومی اقتصادی. تهران: میزان.
- ۴- اصلانی اسلمرز، ع؛ دیندارلو، س. و اصلانی اسلمرز، الف. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش مرزنشینان بانه‌ای به قاچاق کالا: زمینه‌ها و راهکارها»، فصلنامه انتظام اجتماعی، س ۷، ش ۲، ص ۳۳-۵۶.
- ۵- امان پور، سعید (۱۳۹۳). ارزیابی مهم ترین عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و سوخت در مناطق مرزی (نمونه موردی: دهستان مرگور)، پژوهش نامه مطالعات مرزی، سال دوم، شماره چهارم، صص ۲۲-۲.
- ۶- امیرپور، م؛ ایمان طلب، پ. و عنایتی، س. (۱۳۹۱). «عوامل مؤثر بر قاچاق در شهرهای مرزی»، در مجموعه مقالات همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه ایستان و بلوچستان، ص ۱۵۳-۱۴۲.
- ۷- بهرامیان، الف. و عباس پور، الف. (۱۳۹۴). «مطالعه کیفی زمینه‌ها و پیامدهای چندوجهی پدیده قاچاق»، مطالعه موردی شهرستان سردشت براساس نظریه مبنایی»، دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی، تهران.
- ۸- چمراسی، م. (۱۳۹۰). «آسیب‌شناسی نظری و بروز کج رفتاری‌های اجتماعی» برگرفته از سایت <http://blogfa.com/post.ghandil2012>
- ۹- حمد پور، پروین، (۱۳۸۸). بررسی علل و پدیده قاچاق کالا در گمرک، پایان نامه دوره کارشناسی، دانشراه دریانوردی

- ۱۰- خالدی، ک. (۱۳۹۶). پدیده کولبری در استان‌های کردنشین ایران. تهران: چراغ اندیشه.
- ۱۱- دلپسند، ک؛ محمدی، پ. و آموسی، م. (۱۳۹۷). «بررسی جامعه‌شناختی زیست‌جهان اجتماعی کولبران مرزی»، همایش ملی جامعه‌شناسی مرز، سیاست‌های توسعه و حیات اجتماعی مرزنشینان، دانشگاه کردستان.
- ۱۲- رحمانی، ژاله. (۱۳۹۰). بررسی عوامل موثر بر قاچاق کالا و ارز و تاثیر آن بر اقتصادملی. بازیافت شده از سایت کرد اکونومیک.
- ۱۳- ریتزر، ج. (۱۳۸۳). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- ۱۴- ریگی، ف. (۱۳۹۶). رویکرد کیفی بر مقوله کولبری و بررسی فاکتورهای زمینه‌ای مؤثر بر آن. تهران: چراغ اندیشه.
- ۱۵- ستوان، ص. و بلوچی، ر. (۱۳۹۶). بررسی پدیده بدوکی در بلوچستان. تهران: چراغ اندیشه.
- ۱۶- سعیدی، ع. و اسماعیل‌زاده، خ. (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر گسترش پدیده قاچاق در مناطق مرزی؛ لزوم تدوین سیاست‌گذاری‌های جامع برای انضباط و امنیت در مرزها. تهران: ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز، معاونت پژوهش و آمار و اطلاعات.
- ۱۷- سیف، اله مراد، (۱۳۸۷)، قاچاق کالا در ایران، تهران: مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات اقتصادی
- ۱۸- شریف، مصطفی (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان سیستان و بلوچستان و راه‌حلهایی برای کاهش آن، اولین همایش الکترونیکی ملی چشم انداز اقتصاد ایران با رویکرد حمایت از تولید ملی.
- ۱۹- صدیق‌سروستانی، ر. (۱۳۸۹). آسیب‌شناسی اجتماعی (جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: سمت.
- ۲۰- عبدالمحمدی، الف. (۱۳۹۰). «مطالعه و بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر قاچاق

- کالا در ایران»، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، ش ۳، ص ۲، ص ۱۷۹-۲۰۷.
- ۲۱- قادرزاده، الف؛ محمدپور، م. و قادری، الف. (۱۳۹۲). «مطالعه کیفی تأثیرات بازارچه ای مرزی بر تداوم پدیده قاچاق»، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، س ۲۴، ش ۳، ص ۱۹۴-۱۷۵.
- ۲۲- قلی زاده، سیدابراهیم؛ علی پور، عباس؛ ذوقی بارانی، کاظم (۱۳۹۰). علل و پیامدهای قاچاق کالا در ایران پس از انقلاب اسلامی. فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۴، صص ۱۴۲-۱۰۹.
- ۲۳- کریم زاده، مجید (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر قاچاق کالا و تأثیر آن بر اقتصاد شهرستان مرزیسراوان، فصلنامه انتظام اجتماعی / سال هشتم / شماره دوم، ۳۱-۱۷.
- ۲۴- کهنه پوشی، سیده‌ادی؛ جلالیان، حمید (۱۳۹۲). تأثیر قاچاق کالا بر اقتصاد روستاهای مرزی، مریوان (مطالعه موردی بخش خاور و میرآباد شهرستان مریوان). مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۳۲، صص ۷۴-۶۱.
- ۲۵- کهنه پوشی، سید هادی. (۱۳۹۱). بررسی اثرات اقتصادی قاچاق کالا بر شهرهای مرزیمطالعه موردی؛ شهر مریوان، استان کردستان. همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش ها و رهیافت ها، دانشاه سیستان و بلوچستان. صص ۱۰۵۹-۱۰۶۸.س
- ۲۶- محسنی، م. (۱۳۹۶). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: طهوری.
- ۲۷- محمدپور، الف. (۱۳۸۹). ضد روش منطق و طرح در روش‌شناسی کیفی. تهران: جامعه‌شناسان.
- ۲۸- محمدپور، الف. و قادرزاده، الف. (۱۳۹۰). «برساخت اجتماعی پدیده تجارت مرزی؛ ارائه یک نظریه زمینه‌ای در شهرستان مریوان»، مجله برنامه‌ریزی، رفاه و توسعه اجتماعی، د ۳، ش ۹، ص ۸۰-۳۵.
- ۲۹- مردوخی، س. و ساعی‌ارسی، الف. (۱۳۹۷). «تبیین علل توسعه‌نیافتگی استان کردستان ایران، با کاربست روش کیفی»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، س ۱۱، ش ۱، ص ۷۵-۶۳.

۳۰- مستجابی سرهنگی، حمید؛ صادقی، محمد (۱۳۹۳). قاچاق کالا در مرزهای دریایی استان هرمزگان و تأثیر آن در امنیت منطقه. فصلنامه انتظام اجتماعی، دوره ۶، شماره ۱، صص ۱۲۴-۱۰۳.

منابع لاتین

- 1- Greenberg, D. F. (Ed). (1981) Crime and capitalism: Readings in marxist criminology, palo alto. California: Mayfield.
- 2- Merton, R. K. (1968) Social theory and social structure. New York: Free Press.
- 3- Su, Y. A. (2014) Social change and development: a review of the ideas of modernization, dependence and the global system. Translated by: Mahmoud Habibi Mazaheri. Tehran: Strategic Studies Research Center.
- 4- Torgler, B. & Schneider, F. (2009) The impact of tax morale and institutional quality on the shadow economy. Journal of Economic Psychology, 30, 228245-.
- 5- Araujo, Julia P. (2016). Taxation, credit constraints and the informal economy, *Economia* 17, pp. 43-55.
- 6- Aregbeyen, Omo (2012). An Investigation of the Severity, Causes, Impact and Actions against Counterfeiting and Smuggling in Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol. 3 (1), p: 379392-.
- 7- Christine D. (2014). Cigarette Packaging: Youth Perceptions of "Natural" Cigarettes, Filter References, and Contraband Tobacco, *Journal of Adolescent Health* 54 , pp. 3339-.
- 8- Davis, P. (2001). Rethinking the Welfare Poverty Approach The Case of Bangladesh, *Journal of Global Social Policy*, 23(9), pp: 256278-.
- 9- Dascher, K and Haupt, A, (2010). the political economy of regional integration projects at borders where poor and rich meet: The role of cross-border shopping and community sorting. *Journal of urban Economics*, 10.
- 10- Durkheim, E. (2005). *Le Suicide: Étude de Sociologie*. 2ieme ed. Paris, France :Librairie Félix Alcan, p.264311-.
- 11- Edward, E. (2000). vito tanzi. Policies, Institutions and Darkof

Economics, Igar publishing Limited Galen sanda Hose,UK, 11(8), pp: 124-143.

12- Gillespie, Kate, (2013). Counterfeit Smuggling: Rethinking Paradigms of Diaspora Investment and Trade Facilitation, Journal of International Management 19, pp 66–81.

13- Lyman, M. D., & Potter, G. W. (2888). Organized crime. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 32(11), pp:130149-.

14- Monica, M. (2015). Mexico's drug networks: Modeling the smuggling routes towards the United States, Applied Geography 60 ,pp. 240247-.

15- Merton, R. (2003). "Social Structure and Anomie." American Sociological Review pp:672682-.

16- Schneider, F, (2005) Shadow economies around the world: whatdowe really know? European Journal of Political Economy, Vol.21,598–642.

17- Schneider, Friedrich (2005). Shadow Economies Around the World: What Do WeReally Know?, European Journal of Political Economy, Vol. 21.

18- STEPHEN S, (2009). National Trade Policies and Smuggling in Africa: The Case of The Gambia and Senegal,World Development Vol. 37, No. 3, pp. 595–606.